

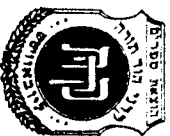
לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן
מליובאוויטש

תרמה

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצ'ר החסידים"

770 איסטערן פאז קוויי

ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ותשע לבריאת
שלש מאות שנה להולדת הבעש"ט - נח"י-תשנ"ח

לחיזוק ההתקשרות
לב"ק אדמו"ר מו"מ

לזכות

שלום בן פריינדא שיח"י

ליום החולדת - ז' אדר לאוויטש"ט

ולזכות זוגתו

פייגא רעפא רחל בת איטא העניא תח"י

ולזכות משפחתם שיח"י

לאוויטש"ט

לשנת ברכה והצלחה רבה בכל

ווערן דורך משיח צדקנו, "וכנה מקדש במקומנו", וע"פ דברי הרמב"ם, "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן וכמונמם, אנשים ונשים כמקדש המדבר", איז מובן אז אזוי דאס אויך בנוגע צום בית שלשי, אז יעדער איד וועט זיך אין דעם משתתף זיין ע"י נדבותו, אנשים נשים, ריש לומר — אויך טף (ווי ס'איז געווען בנדבת המשכן).

(משוחזר לילוח ד', ה', ו' נשבת קודש פ' חרומה חשנ"ב)

- 6) ל' הרמב"ם שם ספ"א.
- 7) הל' בהר"ח פ"א ה"ב.

אדר

... לשאלתו במאמר רו"ל, משוכנס אדר מרבין בשמחה כו' דבריא מול"י אי"כ אך זה קרה בחדש האמור שמת משה רבנו רועם של ישראל"י.

התירוץ מובן מסוגית השי"ס (מגילה יג, ב) אשר היתה סברא להכריע חדש האמור לשני הצדדים, וכמרו"ל שם כיון שנפל פור בחדש אדר וכו', אבל המסקנא שלא הי' יודע כו', וזה הכריע והחליט כל החדש כולו, אשר על כולו נאמר, ונתפטר הוא.

ב) לשאלתו בהסתירה לכאורה ממאמר רו"ל בענין הסתלקות הצדיקים, שקשה כיום וכו' ונמה שקורין ליום זה הילולא וכו'.

כבר האריכו כזה באחרונים, (כמה ביאורים נאמרו כזה עיי"ש (נקבצו בשד"ח אספי"ד מע' אי" סק"ו ונפאת השדה שם, בס' הילולא דרשב"י להרב מרגליות. ועיי"ג לקוטי השי"ס להאריז"ל לברכות ג, ב. פרשי"י יכמות קכב, רע"א דוג"י — שהוא ל' ריש: ויעוד).

(מכתב ט"ז שבט, תשי"ב)

(י' ראה לקוטי חז"י ע' 362. המז"ק.

תרומה

[וואס דערפאר איז ער מצייר די גביעים אין א "תבנית משולש", אע"פ אז א כוס אלכסנדריא איז נישט ווי א משולש ממש' — ווי ס'איז פארשטאנדיק בפשטות אז די שוליים פון א כוס מאכט מען נישט שפיצק ממש (ווייל דעמאלט קען מען דעם כוס נישט אוועקשטעלן)] — זיי ווינען נאר "צרי"ם, שמאל (ובפרט) לגבי דער ברייט פון "פיהם"].

איז דאס אנער נישט קיין טעם צו מצייר זיין פארקערט (שוליים — למעלה און דעם אויבן — למטה) "מיטן קאפ אראפ"?

[ובפרט אז דער רמב"ם איז געווען א דייקן בכל ענין ובכל פרט — לייגט זיך כלל נישט צו זאגן, אז דער רמב"ם זאל מצייר זיין די גביעים כאפון הפוך (און כא' יעדן גביע) — צוויי און צוואנציג מאל].

ב. לכן נראה לומר בפשטות הדבר, אז דער רמב"ם האט מצייר געווען די גביעים כאפון ווי"ל ווייל לדעתו איז אזוי ב'.

- 7) כמפורש בפיה"ש שם לפני' (שם: ואם תראה אמר... שמתוך מלמעלה מעט כו'.
- 8) ראה פסחים (סד, א): ולא היו לכווין שוליים כו'.
- 9) וראה רלב"ג ערות פרשתו: שוליהם לצד ציאתו מקנה המורה. וכן מובן בחוקי ובעבור שור ערות פרשתו, שהגביעים היו במלואם מן השמן כשתר המלוא יותר מלאי. וראה לקמן פסוק ה' והערה 26.
- 10) (ועיי' בס"י אברהם בן הרמב"ם (לונדון תשי"ח) פרשתו שם (בערבית — ע"ס חרונים): בדמיון הכוס דת מלמעלה וקצר מלמטה דמשמע קצת כמלמשים שחציה הקדומה. ויש לומר שחיבתו אלו מאי על צורת כוס זה (אלכסנדר) בברק, אבל לא נחת למסר אם במעורה היו כתבניה

א. וועגן דעם ציור פון די גביעים (פון דער מנורה) זאגן חז"ל: "למה הן דומין כמין כוסות אלכסנדריים". איז דער רמב"ם מפרש (בפירוש המשניות שלז') אז דאס מיינט א כוס וואס "שוליים של צרי"ם" — דער דעם איז שמאל. און אזוי פסקנט דער רמב"ם להלכה (כספר היר"ד): "הגביעים דומין לכוסות אלכסנדריות שפיהן רחב ושוליהן קצר".

געפונט מען אין דעם א דבר תמוה: עס איז פאראן דער ציור פון דער מנורה וואס דער רמב"ם האט מצייר געווען בגוף כתב יד קדוש (בפירוש המשניות שלז'), און דארט איז ער מצייר די גביעים אין א פארקערטן אופן — דעם ברייטן חלק הגביע ("פיהו") צום אונטן פון דער מנורה און דעם שמאלן טייל ("שוליהו") אויבן, דאס הייסט — א ציור פון א איבערגעקערטן כוס (של אלכסנדריא!)

און אע"פ אז דער רמב"ם אליין בא' ווארנט, אז מיט דעם ציור וויל ער נאר בא'ווייזן "כלליותה וזאת היתה" — "ידיעת מנין הגביעים כו' (מקומותם כו' — אבער נישט "שחזר מענו תבנית הגביע בדקדוק")

- 1) מנחת כה' ב. ברייתא דמלאכת המשכן פרק י"ד.
- 2) מנחת ספיג. אבל פרשי' מנחת שם (וכו בס"י ערות פרשתו כו', לא) פ' באראי. וראה ס' חזקוני לפרשי' פרשתו שם.
- 3) כיה' הלשון בהעתקת קאספ (וכו) שאר העוקה ל' הרמב"ם בפיה"ש דלקמן הו' מהעוקה ה' ובפיה"ה לפניו הוא בשינוי לשון אבל כתבנו (דומה).
- 4) היל בית הבחירה פיג הי"ש.
- 5) צילום ממנו גורס בפיה"ש הוצאת קאספ. לתועלת המעינים — נוסח לקמן ע' 172.
- 6) בפיה"ש שם.

מותר⁴⁷ אין דעם בית המקדש השלישי, און אלע וועלן זען ווי די מנורה זעט אויס.

און משה ואהרן עמדה⁴⁸, און מען וועט זען בעיני בשר, ומחנה עינינו — דעם קיום הציווי, "דבר אל אהרן גר, כהעלותו את הנרות", צינדן די מנורה, כפשוטה ממש ובמהרה בימינו ממש.

(משוחזר ש"פ מטות, ט"ז ובר"ס ואדר"ח אלול תשס"ג)
לקריש תכ"א ע' 164

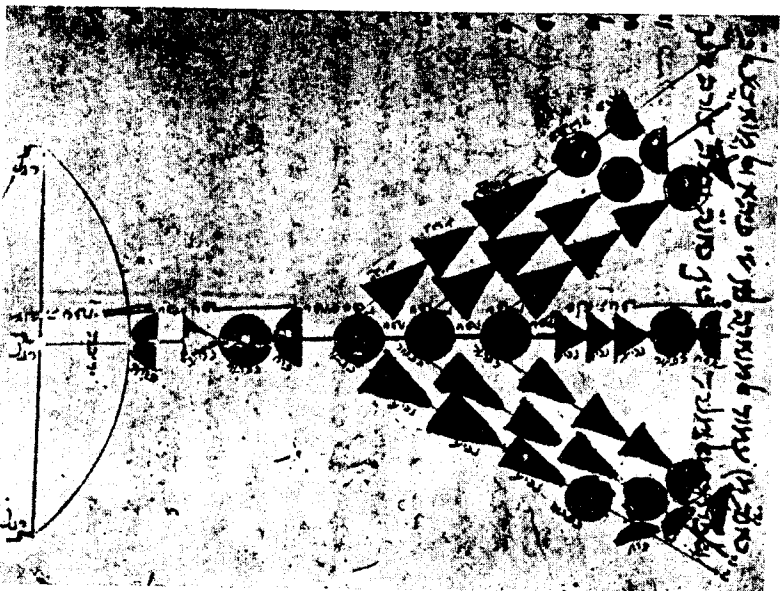
תמורת זה וואס א ציור פון דער מנורה דארף דערמאנען און מערער זיין א אידן אז זיין תפקיד איז צו זיין "לאור גויים"⁴⁹ — "עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל"⁵⁰ — ווערט די צורת המנורה געמאכט באופן כזה וואס דערמאנט דעם הויפן ממש — ווי רבים האט מנצה געווען די אידן, ר"ל יב. ויהי רצון, אז בקרוב ממש זאל קומען די גאולה האמתית והשלימה און מויוועט האבן די מנורה כפשוטה ובשלי-

47. ישע"י מב"ג, שם מט"ו.

49. דבר מלך משה נצחיים (ראה סוטה ט, א. צפני ערחת ריש פרשתנו. וע"ל).

48. להער מיל"ש מלכים (רמז סנה): מנורה... כבוד שבעים אמות שכל ומו שהנרות דולקות היו מתכבשים.

50. מדרש אורח פסחים ק"ד, ב. וראה רמב"ה, ב.

צילום ציור המנורה שבמקדש חכם יד קודש הרמב"ם

א כוס אבער איז א כלי דורך וועל-כער די מים וכי' פון דער "חבית" (אדער "מעיך" וכי"ב) קומט אן און איז "משקה ומרור" דעם אדם השטה²³.

קומט אויס, אז דער ביאר הג"ל פון בחי' איז מואים מיטן מאמר רמ"ל הג"ל (וועגן כללות ענין המנורה), "לא לאורה אני צריך". (נאר) עדות הוא לכל באי עולם כ"י" — אז דער תפקיד פון אור המנורה איז (ניט אנעם) "אני צריך" — "קובל" — נאר) כדי צו באלייכטן די וועלט (שמבחינ'י), ובלשון הכה"י: צו תשפיע זיין "בעולם השפל".

ה. עפ"י יוכן פארוואס די גביעים במנורה זיינען אין אן אופן פון פיהן למטה ושוויהן למעלה:

ווען די גביעים זיינען (ציטווייליג) צוליב דעם "קובל", בשעת "אומר קידוש על הכוס" איז זייער מצב פיהן למעלה ושוויהן למטה (וואס דעמאלט האלטן זיי אויף אין זיך משקה²⁴):

וויבאלד אבער אז די גביעים שבמנו-רה איז קרמז אויפן ענין פון "משקה

23. ראה מקד' מז' (מז' ב"ה). גביע הכוס... אשר ישתה אודיו ב"י. וראה ערכי הכינים (לבעל סה"ד) מע' גביע.

24. — כפי' סמאר (ראה ס' הליקוטים (מאמרי כ"י דורצ'א) מע' גביע וט"ז) שגביע'ם הם גדולים מכוס (וכי"ב) שבה אצ"ר י"ז). וראה ס' הליקוטים שם (מאור'ת מקד' סמא, ב. וראה ד"ה גביע הכוס לאור'תא'ם): שגביע'ת הוא ביסוד דא' אשר הוא מקור המטפיע לכה"י. הכוס שהוא המל', כמו שמהגביע שופכים להכוס. ושם (מאור'ת מדרב"ע' ארס'ת) מפורש כי בונגע זגביעי המנורה.

26. כפ"ש בחוקיני ובכבוד שיר שבהערה 9. (ראה הערה 24).

א פענסטער ווערט געבויט אויף, אז די פענסטער-עפענונג איז אנגעוויינקן ברייטער ווי אין דרויסן, כדי די ליכ-טיקייט פון דרויסן זאל זיך מתפשט זיין אויך אין די "עצדין" פון דעם חדר; אבער די חלונות פון בית המקדש זיי-נען געווען פארקערט — קצרי מבפנים ומרחיב ווהלן לצד חוץ כדי ששתא' אורה יוצא מהיכל שחמור לעולם²⁵, ווייל דער תפקיד פון אור המנורה איז — "עדות הוא לכל באי עולם כ"י".

ד. על דרך זה קען מען מבאר זיין בונגע די גביעים:

דער בחי' איז מבאר דעם רמז און די גביעים פון דער מנורה: א גביע איז א "כלי שיש לו בית קיבול והוא משקה ומרור", און דאס איז א רמז אויף די "גלגלים שהם מקבלים כחות העליונים ומטפיעים כח בעולם השפל".

וואס די הדגשה אין דעם איז — די השפעה²⁶ מעליון להשפל, "משקה ומרור".

דער (ניקק) תפקיד פון א כוס באשטייט ניט אין זיין אן כלי קיבול²⁷.

— דאס איז דער תפקיד פון א "חבית" וכי"ב, אין וועלכע מ'האלט מים, יין וכי'.

21. ל' ריש' כמ"י מנחת שם.

22. פרשתנו כה' לא והערת בס' תורת העולה חא"פ (ס"א). ועד"י כפי' הראשון ע"ה"ת פרשתנו שם, ל'.

23. וכמהדג' כל' הראשון שם, הם מקבלים... לשתופע כ"י" (לא, מקבלים... ומשפיעים) כבה"י (שם) — משפיע ל"י העקדה (פרשתנו שער מט) שעינים (רכ' סבלת, וראה הערה הבאה.

24. ועצ"ק' לחור' עם המנהגים במקומות שהערה הבאה בחולוק בין גביע לכוס, דכ"ס הוא כנגד ספי' המלכות שעינה מקבל' אבל להעיר שגם כמל' יש ב' עינים (כידוע): א מקבלת מהשפיעות שלמעלה ממנה, ב' משפיעה בעלמא שלמטה ממנה. וראה לקריש חז"י ע' 447 (וש"י) בונגע ל'כ' העינים שב"דל"ת, ומתו העיקר.

אבער ווען סיקוויט צו דער עבודה פון טאן מיט א צווייטן אידן, נפטרט — צו דער עבודה פון טאן די וועלט פאר א דירה לוי ית' — מוז מען וויסן, אז דא מוז זיין למעלה מהגבלות, ווערט דער רחב — כלפי (המקבל ממנו — ה'מטה. [ע"ד ווי גערעדט אמאל בארומכע²⁸ וועגן דעם חילוק צווישן די תרומות האדונים (תרומת השקלים) און תרומת המשכן:

תרומת האדונים (השקלים) איז גע- ווען באגערענצט צו א דבר מסוים (כסף ומחצית השקל), משא"כ תרומת המשכן האט אין זיך כולל געווען אלע סוגי הבראה — דומם צומח און חי (בצירוף, "איש . . . ידבנו לכר²⁹ — מדבר) —

ווייל תרומת האדונים (השקלים) זיי- נען מרמז אויף (דער הנהגת האדונים (התחלת העבודה פון אידן, וואס עבודה המידים (אין) כסדרם, עבודה מסודרת — אגרייבנדיג פון מודה איז און גיין מדרגא א' לשני³⁰.

משא"כ תרומת המשכן איז מרמז אויף דער כללות העבודה פון לעשות לו מקדש ושכנתי בתוכם — דירה בתחומנים, וואס אין דעם זיינען נטא קיינען האבלות³⁰, וי נעמט ארום כל עניי העולם].

ג. און דאס איז דער רמז אין דעם וואס אע"פ אז "כל המצות" דארף מען טאן "דרך גדילת" דקא — ווי עס ווערט געבראכט לגבי (און אפגעלענט פון) קולב ומניני — אעפ"כ זיינען די גביעים שבהמנוחה ה'פך, דורך גדילתו:

(28) לקיט היא ע' 113 ואילך (בהערה 51 שם).
(29) פרשתנו כה, ב.
(30) וראה אותה פרשתנו (ע' אשנא) דתרימית המשכן (פרשתנו) ה'פך בכל מאד.

ומורה" — אין, אדרבה: דער מצב זייערער להיפך פיר למטה ושוליו למעלה (מען מושת אבער דעם כוס כדי די משקה זאל זיך אויסגיטן פון אים).

ווע"ז בענייני: וויבאלד דער אור המנוחה דארף באלייכטן די "באי עולם" וועלכע זיינען למטה (בתחומיה) פון דעם מקדש [אדער בלשון הבחי' הנל: ומשפיעים בעולם השפל], דעריבער, איז מצב הגביעים שנתמננה פיהם למטה ושוליהם למעלה (ע"ד ווי די חלונות המקדש זיינען "שקופים אטומים", ה'פך ווי חלונות הבית).

ג. ע"פ הנ"ל קען מען אויך מסביר זיין בעבודה האדם דעם רמז ולימוד וואס די גביעים זיינען געווען דוקא "פיהן רחב ושוליהן קצר":

וויבאלד אז די גביעים זיינען מרמז אויפן ענין פון "משקה ומורה", איז מובן, אז דא פאדערט זיך א "פה רחב".

ווען עס קומט צו משפיע זיין אויף א צווייטן אידן, אדער (בכללות יותר —) צו פאנגעמען זיך מיט דער עבודה פון לעשות לו ית' דירה בתחומנים ("עדות הוא לכל באי עולם") — דארף דאס גע- טאן ווערן מיט דער גרעסטער רחבות, ביי למעלה ממדרגה והגבלה. — דארף ער (מקבל זיין) זיך אננעמען מיט די גרעסטע כחות, פון (דורך וועלכן ער איז מקבל קדומו איז) רחב.

אויך ווען עס רעדט זיך וועגן זיך אל"ן און ער האלט גאר בתחלת העבודה, אדער אפילו שפעטער אבער זיין עבודה איז (מאזא) סיבה שמה"י אן עבודה מוגבלת³¹ — איז זיין מצב: פיר למעלה,

(27) בערך ה'רח"ב וכל"ג שבהעבודה עם הוולת כי ט"ס גם בהעבודה עם עצמי צ"ל בכל מאד (ראה הערה 30).

דער ציור הרגיל פון דער מנורה (או שלטה און הערשאפט פון רוים איבער אידן ר"ל, ביז אז מ'האט דארט אויך אויסגעקייצט בכ"מ די ווערטער, "ידעא קאפטא") ("יהודה (איד) איז גע- פאנגענען"), איז עס זיינען געווען זומינ, ווען מען פלעגט מכריח זיין אידן צו קומען צו דעם שער, זיי זאלן זען וואס דארט איז געשריבן און געצייכנט, בכדי צו דערנעדערקן נכ"ו.

קומט אויס, אז דאס מצייר זיין די קני המנוחה ווי תצא קשת (ווי זיי זיינען מצייר אויף שער טיטוס) דארף אריי- רופן א געוואלד געשרי — נוסף וג"ז עיקר וואס דאס איז היפך רש"י (הרמב"ם נכ"ו — אויך ווייל דאס גיט א געוויסן הסכם נכ"ו חז"י ור"ל צו דעם ציור אויפן שער טיטוס, וואס איז גע- מאכט געווארן כדי צו מצער זיין אידן און זיי נידערק מאכן:

שכן מפורש בפ"י רש"י ער"ת פרשתנו (כה, טו) הנה גם ע"ד ההכרח מסתבר לומר כן, וא' למה ישנה יחדש צורה אחרת: ב) מפורש (ביריאת דמלאכת המשכן פ"י, וראה ירושלמי שקלים פ"י ה"ג, חספא מנחת פ"א, ו) שם מנורת שלמה היו כשרים לעבודה (וכן מובא במנחת צח, ב: מצונו מנורה בצפון): הלפ"ש (ד"ה) על כולל מנחת צח, א"י — לדיעה אחת (מנחת שם, וכו ביריאת דמלאכת המשכן, ירושלמי שקלים חספא מנחת שם) היתה הדלקת המנורה (לפעמים) רק בשל שלמה. וכו סתם במדרש הגדול פרשתנו כה, כ"ג. (ובכל אופן: גם אח"ל דמנחת שלמה לא היו כצורת מנורת משה (ויצ"ח זה ציור המנורה שעל שער טיטוס) — למה לצייר עתה המנורה כצורת מנורת שלמה, ולא כמנורת משה, דלכ"ה הוא העיקר וראה גם לקיט תפי' ע' 201.

שולחנות עטר מנורות . . . הכל בכתב מאת ה"י. וער"ז הוא בבחי' פרשתנו כה, י'.
(***) בנוגע לשולחנות דשלתם, שמה מוכיח נס כננוע למנורת שלמה.

די ששת הקנים זיינען ווי תצא קשת) איז ע"פ השערה א נאכמאכונג פון דעם ציור המנורה וואס נישט אידן האבן מצייר געווען ברומי, און אויף דער "נצחון- ארקע" (דעם "שער הנצחון") פון טיטוס ימ"ש³⁴.

ווען טיטוס הרשע האט חרב גע- מאכט דעם בהמ"ק, האט ער געהייסן אוועקצונעמען כלי המקדש און זיי ברענגען קיין רוים: און "לכבודו" פון דעם רשע האט מען אין רוים געבויט א "שער נצחון" וואס טראגט זיין נאמען: שער טיטוס. אויף דעם שער האט מען מצייר געווען ווי מ'טראגט די געפאנ- גענע כלי המקדש ובתוכם די מנורה — און איז דעם ציור פון דער מנורה אויפן שער טיטוס זיינען די ששת הקנים ווי תצא קשת.

וואס נוסח אויף דעם אז דער ציור המנורה אויף שער טיטוס איז כלל נישט מדויק³⁵ — איז דאך דאס געטאן גע-

(45) כהנא ה"י קאמח מפרשם דהמכ"ס שה"ל, וכו תפיש שם.
(46) כמו שהצירי כתיב — שאין בה גלים וכו', איז שבהמנחות (כה, ב) מפורש שהיו בה גלים.

— י"א אשר המנורות שנשבו ע"י טיטוס היו מתערב מנורות שעתה שלמה (ראה וסיפא פ"ה — המאמר הנומרי) אבל [נוסף לזה שסתמך לומר שהמנורות דשלמה לא היו בכת שרי, הרי גם אם נאמר שצורת המנורה שעל שער טיטוס היא ע"פ צורת מנורת דשלמה] בפשטות, ג"ל שמנורות שלמה נעשו כצורת מנורת משה³⁶, כי [נוסף לזה

(*) ראה יר"ח כ"ב ב (ש"ס) בתוך החשבונונים. אבל ראה חס. רי"ד ליומא (נא, ב) בנוגע לשולחנות שעתה שלמה, אלא שגם הוא חס"ס שסתמך שלא היו בבית שני, ט"ש.

(**) וכו מוכח במדרש הגדול פרשתנו (כה, כג) שהוצרך לשלול שאין בנשיית שולחנות (מנורות) דשלמה משום, לא חסידיו עליו (ואמתו ג' א, כ). כ"ד היתה בידיה מסורת ספי משה . . . יהי כו שער

אויסזען פון דער מנורה שבתמטון ומקדש) אאלץ מציינ זיין די קני המנורה באלכסטן, כדעת רש"י (פשוטו של מקרא) והרמב"ם (ועיף הנ"ל — אז יל אז במסקנא אין חלק בדבר⁴¹).

ועד"ז די מוסדות חינוך וכיוצא וועל- כע זיינען מציינ אויף זייערע „גליונות“ „בלאנקען“ וכיוצא דעם ציור המנורה און זיי צייענען די קני המנורה ווי חצאי קשת —

אין וויבאלד די מטה פון דעם ציור איז צו דינען אלס דערמאנג אויף דער מנורה שבתמטון ובמקדש — איז כדאי וביותר אז ווי זאלן משנה זיין דעם ציור און מציינ זיין די קנים באלכסטן⁴².

יא. דערביי קומט דא צו נאר אז ענין:

(43) בות רענן (לפעל מניא) ריפ בהעלות מפרש מ"ש בספרי חזא (והוא כליש) ריפ בהעלות, שהו בספרי חזא כמז עטרה — שהקנים בעצמן היו ענולה כמז עטרה. אבל מסים שפי' זה, דוחק, ורש"י לפניו: הלשון משמע דמיל שהמה האמצעי הי' באמצע ושה קנים מקופין אותו סביב כמז עטרה. וא"כ היו פי' שליש. וראה בה' בחי' מילואים לפרד כב ע' לבי⁴³.

(44) עפי' מקום למר שגם התנכות (לימי תנוכה) כדאי לעשות קניוה באלכסטן. — ובליה"כ צ"ל שאין בה' חשש אסור, מנורה תכונה מנורה" (ע"ז מג, טע"א, מלבי"ם ה"ל בהפ"ח פ"ז הי' ש"י יו"ד ס"ט כמ"א), כי משנים חספס הקנים (ראה ע"ז ורמב"ם ושרי' שם), ולמה לשנות כנה צורת המנורה שק"י היו בישר ולא כחצי עיגול.

(*) ותם שורה ג' כוונת הראב"ע (נראה כן, בא, וכו' פ"י) המצ' פרשנו כה' (ז' אשר ששה תורות היו כתצא' עיגול, וזיינו שותפים ומפני קנה האמצעי כמז עטרה.

אבל תמות, כי בספ' וזמא סתם, חזו"רן חלילה כמז עטרה, ששעטנו, מקופים אחו סביב (סכ"ל הצד"ס), ולא, כמצי' עיגול, ואולי הכוונה שהשפ"ר רק מקופים — כדומת הצ' גורו ענולה כמנורה, ומדומה שישנם עטרות המלכות הראש רק מקופים.

לערינען אז „נמשכין בעיגול“ איז פון שיריות לשון הרמב"ם בחיבורו (לא, חזקת חיבת אלכסטן), וואס דערפון איז „נראה . . . שהיו עולים . . . כמעט בעיגול“ [און „הכי מוטמבא כו"י"] —

אין אבער נאכדעם ווי סאיז נמגלה געווארן גוף כתיב הרמב"ם בציור המנורה⁴⁴ „ונדונו של כן הרמב"ם בזה (ובהדגשה אז דאס וואס אבוי האט מציינ געווען „ביושר“ איז מיט אויס- דריקלעכער כוונה — דוקא אויך און „לא בעיגול כו"י“) — איז בטל היסוד ובטל הבניין⁴⁵.

ובמהכחית ולפענ"ד נראה ברור, אז אויב דער „מעשה חושב“ ובעל הכמה המשכן וואלטן געזען דעם ציור הרמב"ם און דעם פירוש פון ר' אברהם בן הרמב"ם, וואלטן אויך ווי געשריבן אז סאיז נטאט קיין פלוגמא בזה ולכילי עלמא זיינען די קנים געווען „ביושר“ [ע"ד ווי דער אלטער רבי שרייבט בשו"ע של"ג, אז „הרבה מספרים הרא- שונים ז"ל לא יצאו לאור הדפוס עד"י כימי האחרונים ז"ל . . . ולזאת רדאי אין לסמור כו"י"].

יוד, ואם כנים הדברים, איז מהנכוו להחזיר עטרה ליושנה — אז די אלע וועלכע מאכן ציורים פון דער מנורה (כדי צו לערינען ווי סאיז געווען דער

(40*) הנורה לאור וכו': וראה לעיל הערה י"א. שמה גם כמצי' של ספר היד, היינו שנתגלה שגם „בהכרח“ לא סמא הרמב"ם.

(41) ובכלל זה וכו' לפענ"ד להבין כלל הרא"י דוחסותו בכתוב נראה שרי', למעט בעיגול, — שרי' מינה, קנה, כמאן כדאי מקומות בהושב, ובכ"ס מוכרח שווא ק' ישר, ולא מצאנו ע"ז אף פ"א שמוכרח שווא כאפו אחר.

(42) ר"ש ה"ל מכות חמץ (דפוס) לאחר ה"ל פסח — בהוצאות קדתי חמץ ב', וראה גם בשו"ע חזו"ר שק"י ספ"ט סי' סמ"א.

געווען „להקל על הציו"ר — שטייט אבער כפירוש אין פירוש ר' אברהם בן הרמב"ם⁴⁶, אז די „ששה קנים . . . נמ- שכים מגופה של מנורה לצד ראשה ביושר כמז שצייר אותה אבא מרי ז"ל, לא בעיגול כמז שצייר אותה זולתו“.

און אויך שטייט אויך אין פירוש רש"י על החזרה⁴⁷ אז די ששה קנים „באלכסטן נמשכים ועליך“.

קומט אויס, אז די ציורים הרגילים של המנורה זיינען ניט ווי דעת רש"י און ניט ווי דער רמב"ם האט זיי מציינ געווען! פ. דער בעל משנת חסידים בספרו „מעשה חושב“⁴⁸ (על מלאכת המשכן) שרייבט בפשטות אז די ששה קנים זיינען געווען „נמשכין בעיגול“.

און ער איז מבאר, אז אפי' אז פון פ"י רש"י⁴⁹ איז מוכח אז „לא היו בעיגול“ — „אבל הרמב"ם בחבורו⁵⁰ לא הזכיר חיבת אלכסטן אלא כתב⁵¹ נמשכים ועולים“, און ער ברענגט וואס דער בעל „חכמה המשכין“⁵² שרייבט, אז פון דעם איז „נראה . . . שהיו עולים הקנים כמעט בעיגול“, און דער „מעשה חושב“ איז מסיים: „והכי מסתברא דהכי הם דומים לגלגלי הרקיע“⁵³ כ"י שכנגדם הם השבעה⁵⁴ גרות“.

אבער לפענ"ד: וויבאלד דער „מעשה חושב“ שרייבט בפירוש, אז זיין יסוד צו

- (33) פישטנו כה' לב.
- (34) פישטנו שם.
- (35) פ"י.
- (36) ה"ל בית הבחירה פ"ג הי'.
- (37) „וכו הוא בהייחא ומלאכת המשכן (פ"י) וכו' בשים (מנחת כה' ב') — מעשה חושב שם.
- (38) לה"י ריקיע (מנחת, תל"ז).
- (39) ולהעיר שהגלגלים שייכים לבתי ענולים (ע"ז ש' ענולים וישר ענה ג. ש' ציור עלולת אפי"ע פ"ג וע"ד).
- (40) וציענז האם מפרש שגם חנר האמצעי יהי כמעט בעיגול⁵⁵.

יעדער מצוה⁵⁶ ובפרט קולב ומניין זיינען בדוגמת גאנץ סדר ההשתלשלות — דארה עס זיין בכללות כ"סדר⁵⁷ וב"השתלשלות⁵⁸, „דרך גדולתו“.

און דערפאר איז דער סדר הקיום פון מצוה⁵⁹ אין אז אופן פון „דרך גדולתו“.

אויך די גביעים נעצטם זיינען „שוליהם קצר ופרהם רחב“ — ווען זיי ווערן אבער א טייל פון דער מנורה (מקשה) און זייער ענין כמנורה איז משקה ומרה לשפל, מאר זיין בחוץ — איז עס פאר- בונדן מיט משנה זיין טבע ורגילותו — ער דארף ארויסגיין פון „זרד“, ובמילא זיינען (די חלונות ביתו אין אז אופן פון „שקופים אטומים“, און) די גביעים פיהם למטה ושוליהם למעלה — היפך „דרך גדולתו“.

און זיין עבודה והשפעה למטה איז פון א פ"י „רחב“ — למעלה ממדרגה והגבלה.

* * *

ח. עס איז פאראן נאר א פרט אין דעם ציור הנ"ל פון דער מנורה שבגוף כתב יד הרמב"ם, וואס איז אדערש פון די ציורים הרגילים של המנורה — אז די ששה קני המנורה ציען זיך ארויף (פון דעם קנה האמצעי) אין א גלייכו אלכסטן, ניט ווי אין די ציורי המנורה הרגילים, אז זיי ציען זיך ארויף ווי חצאי קשת.

און אפי' אז בנוגע דעם פרט, וואלט אפשר בדוחק הכי גדול געווען אז ארט צו זאגן, אז דער רמב"ם האט אויך מציינ

- (31) להעיר שצוה' אותיות „חיי“ (בחלוקת ייה כאתישי) — לקיט וקרא ב' א ויע' — וכל מצוה כלולה מכל המצוות (המשך חסיד ע"ס ע' חקב. וכו'ב).
- (32) וכו קושי המשכן, שהם כותל חסידים ב"ז המשכן (חז"ק, עולם).